

Francia Iparjogvédelmi Hatóság (Institut National de la Propriété Industrielle, INPI) példája is mutatja.

Végül, mint az egészen közeli jövő egyik dokumentációs vonatkozásában is jelentős intézkedése, említendő az *Európa-Szabadalom*, amely 1978-ban lép hatályba. A tizenhat országra kiterjedő hatályú együttes újdonságvizsgálat bevezetésével lényegesen egyszerűsödik a szabadalmaztatási és az ehhez kapcsolódó, dokumentációs munka. Ez a bevezetés előtt álló újdonságvizsgálati rendszer, minden előnye mellett gondot is okoz a francia ipar számára. A prognózis szerint ugyanis az európai szabadalmi bejelentések 70%-át angol, 20%-át német nyelven nyújtják majd be és csak 10%-át franciául.

A szabadalmi dokumentációban rejlő lehetőségek kihasználásának egyik példája a *bejelentési családok* feltárása. Ez alatt az értendő, hogy ugyanarra a találmányra vonatkozó bejelentést rendszerint *több országban is benyújtják*. Ezért felesleges volna ezek mindegyikét dokumentációs szempontból külön-külön feldolgozni, elegendő, ha ez csak az egyik vonatkozásban történik meg. Az analóg szabadalmak feltárásainál és azonosításánál az egyik kiindulási alap a *bejelentések azonos elsőbbségi időpontja*, a másik a *tulajdonos azonos neve*. Ha a bejelentési család tagjainak feltárása megtörtént, eldöntendő még, hogy a család mely tagjának elemző feldolgozása a legcélszerűbb:

a) az első közzétett szöveg feldolgozása mellett szól a *gyorsaság szempontja*, ezért számos dokumentációs szervezet ezt a megoldást választja, ezek közül a legismertebb a DERWENT;

b) nem elhanyagolható azonban a *nyelvismeret szempontja sem*.

Minhogy pedig a bejelentési családok rendszere arra is utal, hogy a *jelentős európai, amerikai és japán cégek minden iparilag fontosabb országban megteszik szabadalmi bejelentésüket*, egy iparilag fejlett ország (az adott esetben Franciaország) bejelentésállományának rendszeres feldolgozása meglehetősen nagy biztonságot ad a technika legújabb eredményeinek áttekintését illetően.

Hasznos gyakorlati szempontok olvashatók a *szabadalmak olvasásának technikájáról* is. Eszerint célszerű, ha az olvasást, ill. feldolgozást végző személy a szabadalmi leírás második felében közölt kiviteli példák olvasásával kezdi a szabadalom olvasását, majd ezt követően olvassa csak el a szabadalmi leírás első felében ismertetett „technika állása” című ismertető részt. Ezek után kerülhet sor az igénypontok tanulmányozására, ez utóbbiak ugyanis tömörségükre tekintettel az említett bevezető olvasmány nélkül csak nehezen, vagy egyáltalán nem érthetők.

A szabadalmi leírások dokumentációs feltárásának további fázisa az egyes szabadalmi bejelentésekre vonatkozó *újdonságvizsgálati jelentésekben* (avis documentaire) felhozott korábbi szabadalmak leírásának tanulmányozása, mivel ezáltal a hasonló vagy esetleg azonos

műszaki megoldásokról nyerhető kellő információ.

A szabadalmi dokumentáció világviszonylatban közismert forrásainak felsorolását követően, végül *néhány ötletes ajánlás* olvasható. Ezek:

a tájékoztató és dokumentációs szolgálatoknak a *szabadalmi leírásokat is fel kellene dolgozniuk* és beépíteniük szakirodalomkutatási jelentéseikbe, amelyeket a megrendelők számára készítenek;

a kutatóintézetek vezetőinek érzékeltetniük kellene munkatársaikkal a *szabadalmi leírásoknak, mint információs forrásoknak jelentőségét*, mivel ezek ismerete lehetővé teszi a szabadalom utólagos (az oltalmi idő lejártát követő) felhasználását;

helyes lenne, ha a *műszaki folyóiratok* nagyobb súlyt helyeznének a szabadalmi szakirodalomról való tájékoztatásra;

célszerű lenne, ha az *európai szabadalmi bejelentéseket francia nyelven is közzétennék*, legalábbis kivonatban, valamint az, ha a teljes fordítások szövegét egy adatbankban tárolnák;

kíváncsi lenne, hogy a mérnökök tudják, — bármekkora dicsőség is valamely nehéz probléma megoldása — *ennél sokkal kevésbé költséges valamely ismert megoldás adaptálása*, vagy más műszaki területről való átvétele;

minthogy a törvény nem tudása nem mentesít, ezért minden új műszaki megoldás ipari, kereskedelmi alkalmazása előtt *szükség van az előzetes szabadalomkutatás elvégzésére*.

/DUCAS M. — ROSSET J. B.: *La documentation et les brevets d'invention. 2e Congrès National Français sur l'Information et la Documentation. Paris, 24–26 Novembre, 1976. p. 103–118.*

(Vida Sándor)

Az USA szabadalmi információs szolgálata

A *National Bureau of Standards (NBS – Országos Szabványügyi Hivatal)* keretében működő *Standards Information Service (SIS – Szabadalmi Információs Szolgálat)* intézményt 1965-ben alapították, a kereskedelmi minisztérium műszaki tanácsadó testülete egyik szakértői csoportjának javaslatára. A csoport feladata volt az USA ipari és kereskedelmi szabványosítási igényeinek felmérése és az országos szabványügyi problémák megoldására alkalmas javaslatok tétele. Ennek egyik pontja lett a szabványügyi információk gyűjtésének, tárolásának és szolgáltatásának ellátására hivatott országos intézmény megalapítása.

Az így létesült NBS-SIS állományában *több mint 240 ezer szabvány van*, amelyeket az amerikai műszaki egyesületek, szakmai szervezetek, kereskedelmi egyesülé-

sek, állami beszerző hivatalok, kormánysszervek, valamint külföldi és nemzetközi szabványosítási intézmények adtak ki; ilyenek az iparági és országos szabványok, állami árubeszerzési specifikációk, katonai szabványok stb. A külföldi szabványok gyűjteménye 61 országból származó 156 ezer szabványból áll.

A Gaithersburg-ban (Maryland állam) működő Szolgálat bárki számára nyitva áll. A könyvtárban 600 kézikönyv, enciklopédia és egyéb referenzs könyv, mintegy 100 szabványosítási folyóirat és más szakirodalom áll az olvasók rendelkezésére.

A Szolgálat nemcsak eredeti formában, papíron tárolja a szabványokat, hanem a szövetségi specifikációkat és szabványokat, a katonai szabványokat és kézikönyveket, mintegy 6000 amerikai vállalat katalógusait, az építőipari szabványokat, továbbá az ISO, az IEC (*International Electrotechnical Commission - Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság*) és 9 amerikai szabványosítási szervezet szabványait mikrofilmen is őrzi.

A Szolgálat nem terjeszti a birtokában lévő szabványokat. Az intézmény célja információszolgáltatás a szabványokról, pl. a szabványokat kibocsátó források közlése, a szabványok beszerzésének lehetőségeiről érdeklődők átirányítása a megfelelő kiadó szervekhez, általános szabványügyi információ nyújtása. Az alábbi típusú kérdésekre kaphatnak választ a szolgáltatás igény-

bevevői: milyen szabványok léteznek vízierőművekre? Léteznek-e szabványok meghatározott háztartási gépekre? stb.

A Szolgálat munkatársai számítógéppel előállított KWIC index segítségével évenként több mint 6000 kérdésre adnak választ. A legtöbb kérdés az USA szövetségi kormánysszerveitől érkezik, azonban a szolgáltatások minden egyéb állami és helyi kormányzati szerv, ipari, gazdasági, kereskedelmi szervezet, oktatási intézmény stb., valamint a lakosság rendelkezésére állnak.

Mivel az információkeresés KWIC indexszel történik, a kéréseket a lehető legrészletesebben körül kell írni, valamennyi lehetséges szakkifejezéssel. A kérésekre a helyszínen, telefonon vagy postán lehet választ kapni.

A Szolgálat publikációit nyomtatott formában és mikrofilmen, mérsékelt áron terjeszti; többi szolgáltatása ingyenes. Az intézményben felállított terminál on-line információkeresést is lehetővé tesz a központ szabvány-információs gyűjteményében. A terminállal más nagy adatbázisok (MEDLINE, NTIS, Chemical Abstracts stb.) is hozzáférhetők.

/SLATTERY, W. J.: *Information center profile: Standards Information Service - Information Hotline*, 8. köt. 9. sz. 1976. p. 30-31./

(Roboz Péter)

oooooooooooo

KÓDOLÁSI RENDSZEREK, TEZSAURUSZOK

Kódolási rendszerek tulajdonságainak vizsgálata

Az 1972-ben a varsói Gyógyszeripari Intézetben kifejlesztett *Signa excerpta* elnevezésű és a drezdai VEB *Arzneimittelwerk* vállalatban kidolgozott gyógyszerkészítményeket ismertető figyelőkarton-szolgálatot az említett intézmények a szófiai *Gyógyszeripari Kutatóintézet* közös gondozásában terjesztik. A két szolgáltatás kódolási rendszere azonos.

Ez egy átfogó jellegű dokumentációs szolgáltatás a gyógyszeripar számára, amely szolgáltatás a kémia (szintézis, analízis), a gyógyszerészet, a gyógyszerteran, az orvostudomány, a biológia, a mikrobiológia, a biokémiai tárgykörökbe tartozó közlemények adatait tartalmazza, áttekinthető, rendszerezett, kellő mélységű kódolással, a feldolgozók és a felhasználók által egyaránt könnyen kezelhető.

A két szolgáltatás összesen évente kb. 17 500 közleményt dolgoz fel. A folyóiratokat vegyészeti, gyógyszerészeti, mikrobiológusok referálják, és a referátumokat ők kódolják is. A kémiai vegyületek kódolására a vegyületeket alkotó atomcsoportokra jellemző számokdokat alkalmazzák; a természetes anyagok molekuláit alapszerkezetük (pl. indol, chinolin) alapján kódolják.

Más szakterületekre egymással kombinálható tárgyszavak rendszerét alkalmazzák; az egyes gyógyszerek általános vagy specifikus hatásait, aktivitását is jelzik a kódban.

A két szolgáltatás használhatóságának ellenőrzésére 7000 dokumentumot tartalmazó halmazban kerestek választ a felhasználók által feltett 33 kérdésre. A válaszok és a 7000 dokumentum elemzése nyomán a következő mutatószámokat határozták meg: relevanciátényező, megtalálási tényező (recall factor), zavartényező és a hibátényező.

Relevanciátényező:

$$\frac{a}{R} = \frac{a}{a+b};$$

Megtalálási tényező:

$$\frac{a}{P} = \frac{a}{a+c};$$

Zavartényező:

$$\frac{b}{R} = \frac{b}{a+b};$$

Hibátényező:

$$\frac{c}{P} = \frac{c}{a+c};$$

ahol

a = a formailag és tartalmilag releváns eredmények (találatok) száma;